

Літаратурны Дацатак

І. Юхнавець

После гутаркі

(Апавяданьне)

У тым месцы, дзе яны былі й гутаркі, ляжала цяжкая цішыня. Гэтакая цішыня, якая й мусіць бысь у запраўднасці. У сінай судзары цемералз летняга паветра здавалася раздзялілася на самыя драбнусенскія пухіркі і сунімна, супладна падымалася ад зямлі ў суздром вышынія. Але ад згорбленаі хаты, дзе яны мелі ў туночку прыстанішча, досьць далёка, у заходнім кірунку гарызонту быў ледзь-ледзь зацмельм. Там ішла бойка. Гарматы эсталічным агнём прахілі долы, калечылі й зынішчалі ўсё жывое і няжывое, якое трывалася яшчэ з намерам супраціву. А тут, пакуль што, шчаслівілася ім. Іхнью дыбізію з поўным вайсковым ладункам адвезлі далей у глыбіню Смаленшчыны. І спадкаемцам «смалу ліцу» успаміналася мінулая слава ѹ адначасна кілікалі ізноў агнём і смалой абараніцца ад захопнікаў. Божа знамёна пачуццё перасыцаго: каб на згубіць свою свободу, бязвольных шлюць абараніць!

Ад моманту, калі прыйшоў Ладыга, лейтэнант радыёсувязі коннае дывізіі да капитана другога рангу Асіповіча, прайшло ўжо некалькі гадзін. Ладыга быў вельмі прыстойны з выгляду мужчыны, гадоў калі трывалі, із шорымы, бадай пульты, як гэта кажуць, вачыма, з чорнага низада прычысанымі власамі ажно на гладка. Але ablічча, ікай у вадмену супладнасці чалавече прыгажосяць, прадкалася збліжалася що. І гэты колер, напэўна не адна дзяўчына сказала, папсаваў усю ягону красу. Сам ён нарадзіўся ў Случчыне, а навет больш таго: у самым горадзе Случку.

Таварыш капитан, але лепш дазволіце называць па сяброўску, як называў калісі дома — Алесь... Усётакі, дарма што ты перасігнуў праз колькі кубікаў вышыні за мяне, звялімеш ўва ўсіх ступенях да мяне сібрам.

І, як быццам, не жадаюць гутаркі аб гэтым далей, спытаўся: — Скажы, братка, калі даска, ці давядзенца ізноў дацеляпана да радзімых месцаў?... Ня ведаеш напэўна? Ня ведаш?... Скуль ведаць аб гэтым...

Ен спыніў свой позірк на ablіччы капитана і прагна чакаў ад яго адказу.

— Тут, бачыш, такая справа, зямляк, як ужо пашырэджана спрадвеку — ветразі чакаюць доўга, доўга на веџер, але, адпраўляючыся да свайго берагу, заўсёды думаюць: або даймніць да яго, або згінуць бясьцьследна ў хваліах акіяну... А наагу, не тапі сябе ў гэтым зневідні, бо жонкі на маеш, дзіцей...

Ладыга паморшчыўся, падумаў катын больш, ну бацькі толькі, дык ім бедным заўсёды прыходзіцца на скіле ветразі, якія сваім рэзумам нацягіваю да аксіёму двух супроцьлеглых, а менавіта: (ты толькі на сымейса, бо яно ў запраўднасці ў паўднёвым выяве)... бацькі, братка, гэта падцягнанне да жыцця, але на жыццё, а, съмерць, настрымна съмерць!

Асіповіч амаль усъмніўся.

— Ты ўрэшце, Алесь, дарэмна насыміхаешся... Калі застанемся жывымі, я сумысляў прыеды ў Капыль, забаруці і на свае сродкі абвізу па ўсім свеце з намерам паказаць табе, што значыць ціга да новага...

— Ну ѿ што? Я сам загадзя ведаю, што перад мной будуть гурмы развалінаў, праўмерна колькасць бязносігіх і бязрукіх, што будуть прасіць ахвяраваніні ў паўспраходзячых. Вось па ўсім гэтым я і прачытаю маю цягую да новага жыцця. А падругое, ці дазволіць нам ездзіці з табой за мяжой? Такія лятуценіі ты найлепш кінь пад улон ды ідзі спаць...

— О, я ведаю, што гэтакі размовы табе не па сярдзіне... Але, братка, не съпяшайся не на сваю ніву!... Наадварот, ты яшчэ будзеш пасыціць прыемнасць бацькі хоць-бы пені, і будзеш калі яго праходзіць, маўляй, маладуха із сваім каханым калі амвоя, баючыся навет парушыць ягону цішыню!... Но я ведаю падобных табе блох: адзін рудбель дай лішні, ушчапат адзін трывкутнік болей на каўнер, дык і па ўсім тады — Эва пад печ, а Адам на печ!... Але пачакай, не перашкаджай мне —

ты бачыш, я яшчэ не давёў да канца май думкі... Па ўсіх тваіх развагах я заўважаю ў тваім нутры захопніка, які, як ведама, хоча пакорваць другія народы. Каб зрадзіць гэта, ты, бязумоўна, на цішнеш свой народ і трываш яго пры дамававінай плющы. А народ, у такім выпадку галодны і змучаны, прагненне захопу чужога добра, спадзяючыся папраўіць сваё становішча. Аб собекайжа выгадзе ѹ дабру ён на будзе думачы, бо гэтага ѹ яго німа. Ну німа!...

Ладыга ўсхвалявана махнү рукою у бок Асіповіча, кругнуўся на забруджаным, абацтвам дуітай дарогай абцасе і падыўшоў да вакна, за якім было наўдзелі супішна і па-летнім лагодна.

— Слухай, Сяргею, наўпераце — размаўляй трохі цішэй, а ў наступным — наўшота табе ізвярвашаць ад дурнютай? Пакідай інрвы дзеля будучыні, бо ведай: іх давядзенца расходзіць дзенебудз у іншым месцы, дарочы кажучы, — на фронце, а напаследкі — за памятай. Сяргею: усялякая на першы пагляд ізяў, прабач мне, я жадаю крыву адрынцу ад папярэдняй гутаркі. Адно-ж гэтым словамі толькі папоўніца тваі развага, а яна вось якая: як я ўжо сказаў, усялякая ідэя ці санцыяльная, ці якая там ішша, ёсьць разбураные ѹ разбураныне ня толькі ўсяго таго, што перад тым даведзенем, а наагул разбураныне, зынішчэнне ѹ съмерць — расала съмерці! Прывеснасць чалавека ў разбураныні, Сяргею. Гэтакая прывеснасць, як малому дзіцяняці загачаўца шпаркі бег руцай, а потым гатку раськідаўца і глядзець на шпаркі плын вады, што вырвалася із стрымаў. Але, із свайго боку, прашу мне не перашкодзіць, я мушу сказаць табе чынне, якое табе... Можа гэта будзе крыву ѹ пашырэных выразах, Сяргею... але забываюцца прысады і прапалотыя лехі і навет ўсё, ўсё, што было добра, — ідзе на новыя кліч, які разгутаваў увесе народ і ў гэты час адчуваеш страх бойкі, аднак ведаеш, што як тэй двароўцы хочацца пагаўкаць з-пад варот, так табе гэтай бойкі! Можа цябе ѹ дзівіца маё парабінанье, але на дзівісі, бо толькі ў змаганыні ажыцьцяўляюцца съвітыя парывы, якія нарасцілі між пакутаў атожылкамі, а атожылье ѹ сваю чаргу жадае собескіх карэнін. Разумеиш?... Кажучы ѹ лоб — собскага жыцця!...

— Што за атожылье? Не разумею!... Моя тра тиа старыя часы ў Менску? Калі толькі гэта, дык ты, братка, памыляяся... А наагу, не тапі сябе ў гэтым зневідні, бо жонкі на маеш, дзіцей... Ладыга паморшчыўся, падумаў катын больш, ну бацькі толькі, дык ім бедным заўсёды прыходзіцца на скіле ветразі, якія сваім рэзумам нацягіваю да аксіёму двух супроцьлеглых, а менавіта: (ты толькі на сымейса, бо яно ў запраўднасці ў паўднёвым выяве)... бацькі, братка, гэта падцягнанне да жыцця, але на жыццё, а, съмерць, настрымна съмерць!

Ладыга хадзе гутарыць далей, але раптойна, у супадзінім гуку, зазвініў тэлефонны званок і перарваў ягону гутарку. Сыярпра думай чакаць, пакуль кончыці капітан телефонную размову, але, бачучы па выразу ягонага твару, што яна мусіла зацягнуцца, — бяз слоў, махнү яму рокой і выйшаў да зварку. Да ранишнага пад'ёму заставалася калі аднае гадзіны. Сон адляціў і Ладыга вырышыў прыйсці ўздоўж альбо адрод адроў калі адроў!...

Ладыга хадзе гутарыць далей, але раптойна, у супадзінім гуку, зазвініў тэлефонны званок і перарваў ягону гутарку. Сыярпра думай чакаць, пакуль кончыці капітан телефонную размову, але, бачучы па выразу ягонага твару, што яна мусіла зацягнуцца, — бяз слоў, махнү яму рокой і выйшаў да зварку. Да ранишнага пад'ёму заставалася калі аднае гадзіны. Сон адляціў і Ладыга вырышыў прыйсці ўздоўж альбо адрод адроў!...

Ладыга хадзе гутарыць далей, але раптойна, у супадзінім гуку, зазвініў тэлефонны званок і перарваў ягону гутарку. Сыярпра думай чакаць, пакуль кончыці капітан телефонную размову, але, бачучы па выразу ягонага твару, што яна мусіла зацягнуцца, — бяз слоў, махнү яму рокой і выйшаў да зварку. Да ранишнага пад'ёму заставалася калі аднае гадзіны. Сон адляціў і Ладыга вырышыў прыйсці ўздоўж альбо адрод адроў!...

Ладыга хадзе гутарыць далей, але раптойна, у супадзінім гуку, зазвініў тэлефонны званок і перарваў ягону гутарку. Сыярпра думай чакаць, пакуль кончыці капітан телефонную размову, але, бачучы па выразу ягонага твару, што яна мусіла зацягнуцца, — бяз слоў, махнү яму рокой і выйшаў да зварку. Да ранишнага пад'ёму заставалася калі аднае гадзіны. Сон адляціў і Ладыга вырышыў прыйсці ўздоўж альбо адрод адроў!...

Ладыга хадзе гутарыць далей, але раптойна, у супадзінім гуку, зазвініў тэлефонны званок і перарваў ягону гутарку. Сыярпра думай чакаць, пакуль кончыці капітан телефонную размову, але, бачучы па выразу ягонага твару, што яна мусіла зацягнуцца, — бяз слоў, махнү яму рокой і выйшаў да зварку. Да ранишнага пад'ёму заставалася калі аднае гадзіны. Сон адляціў і Ладыга вырышыў прыйсці ўздоўж альбо адрод адроў!...

(Заканчэнне на 4 балоне)

Новыя вершы Натальі Арсеньевай З цыклу «Яно усьцяж са мной»

ПРАДМОВА ДА НЕНАПІСАНЫХ ПАЭМЫ

НА ЭЛЕГІЙНЫ ЛАД

Злавеснай хмарай апавіў
кон непазбаглы землі ѹ моры.
Ён весціць новую вайну,
хай съвіт і змораны, і хворы.

А я ўсё мрою даўнінай,
брывсы із часам не збяруся,
вачыма бачу дні, даўно
сателеты над Беларусі.

Мяне прасьледуюць гады,
гады вагню, ахвяр і съмерці,
У душу уліся, як дым,
ніяк іх з памяці ня съцерці.

Дарма чакаю я часін
прасякльых радасцяў прачулай.
Ня можна ѹ будучыню йсьці,
не разьвітаўши ў мінульым.

Яно-ж усьцяж са мной...
на йдзе
спачыць з палеглымі пад крыжам.
Дык мо' ѹшчэ раз успомніць зьдзек
тых чорных дзён, каб з думкаў выжыць

чад пажарышчаў, смак крыві,
і кожны скон, і сполахі кожын.
Прадзіўны сплёт найзьлелайшых він
і ўзьлётай духа недасяжных!

Імкні-ж ачысьціць шлях, пяро,
для новых він і ўзьлётай новых,
сарві іржавую аброць
з мінульых чынаў, думкаў, словаў.

Відаць, іх, жорсткіх, шмат яшчэ,
нам давядзенца вобзем кінуць,
аж маладое руні шчэць
загоны родныя расьсініць,

аж змые доля з нашых губ
астатні сълед крывавай пены,
аж збудзем мы сваю тугу,
або на съмех яе разьменім.

Чаго-ж стаіш?
Імкні, пяро,
і на сълініці над крыжамі.
Хто іх на меў,
хто сэрца ѹ кроў
не разьбіваў,
ня ўскрэсне з намі!

АЛЯРМ

Зноў загулі сырэны ѹ голас
праразылівай жудой.
Каб съкінцу з плеч і каркаў сполах
імкні на тоўні перед сабой.

Адно жаданье гоніць статак
мужчын, дзяцей, жанок —
зарыща, як краты, у съцяты
марозам ранічным пясок.

А ён — прыняў бы ўсіх ахвоча,

на таі навек накрыў,

калі-б на сплаканыя вочы

съмерць рынула згары.

ДВАЦЦАЦЬ

Тут рынула съцяна...
Брук змочаны сълязымі
пакрышаных даўно,

ци толькі сяньня шыбаў.

Яшчэ пажарышчи курэюць, не прагнаць
клубка пякучага у горле, і на змыць
набракльых ран са съцен сялібаў.

Яшчэ ўсё съпіць, калі

хто мае, дзе спачыць.

Адно і тут, і там

съпяшающаца лапаты

Посьле гутаркі

(Заканчэньне)

— Ну, дык што ты, братка, маўчиш? адлучнага сябры па школе, заарышта-
Апавядай, як паводзіцца. Во-ж каля валі. І за гэта і за асабістыя крыўды
якіх мо' гадоў зь пяток ня бачыліся... Антон вырашыў адпомсьціць свайму
айчыму, бо-ж ён быў кірауніком ад-
дзелу асокі пры рэйнінг міліцыі. І як
толькі сцымлалася, Антон з двума ку-
скамі цаглінай узлез на літу і стуль,
амаль у галаву, бацнуў імі айчима. Ні
крыку, ні гаму. Апамятаўся толькі
лікарні.

Ладыгу яшчэ больш расцьмяшыў
устамін із студэнцкіх гадоў, калі Антон
із ўсіх цёманага кутка, у 1936 годзе, на яго-
ную пахвалу праекту канстытуцыі, пра-
крычыў:

Вось бачыце: новы демакрат
і да іксу рад,
што будзе ажно з за крат
паветрам вольным дыхаць...

Прысунты так разгаманіліся, што да-
влюся спыніць сход. І яго-ж ніхто ня
выдаў уладам. Паважалі ѹ там, пачы-
наючы ад прафэсарада і канчаючы пры-
блішчыцамі інсітуты.

Пакуль Антон, мы з табой іншы
сустрэнемісі пагутарым пра ўсё... Быва-
вай! Жартайўская разома Антона толькі
прынесла Ладызе смутак, і ён па-
барыздзіў расташа зь ім. І ў раздумі-
выйшай за вёску.

— Прабач, Антон, мы з табой іншы
сустрэнемісі пагутарым пра ўсё... Быва-
вай! Жартайўская разома Антона толькі
прынесла Ладызе смутак, і ён па-
барыздзіў расташа зь ім. І ў раздумі-
выйшай за вёску.

Невялікая зарослая хмызняком ам-
шара, што тут зараз-жа падбягала да
апошніх хаты каля вігану, пачынала
дыміцца ранішній куравай. А Боскі ды-
мант — дзяньніца пераліўна і зирка
мільгасела на ўсходзе. Ужо гнусаві
бокас і разъздзіўся на ўсё горла дзяр-
гач, намагаючыся заглушиць свайго
спадарожніка. А ў бок ад хмызняку,
на ўскрайку маладога сасоньніку, не
зварачаючы ўвагі на спрэчу ня вельмі
пацешных съявакоў, разносілася ла-
годна і прываблівае цыўканыне лясных
птушак. Ладыга патглядзеў на гадзін-
нік: да пад'ёму заставалася каля трыц-
цациі хвілінаў. Успомніў пра нядайны
замер пракантралаваць радыёстанцыю.
але ў наплыўшай лядайкасці адкінуў
яго. Абапёрся нагой на прыдарожны ка-
мень, закурыў і заміж намеру яму пры-
помніўся Антон, зь якім ён жыў у вад-
ных горадзе і на адной вуліцы. Будучы
школярамі, яны сядзелі на вінадзі-
лаўцы, а потым разам вучыліся ў на-
стайнікам інсітуце ў Менску, дзе ні
адзін, ні другі на скончылі вучэньня.
Антон вірнёўся да дому, бо ня меў за-
што вучыцца, а ён пайшоў у вайсковую
школу.

Ладызе прыпомніліся самыя наймі-
зэрныя драбі калішняга дзяяніцтва. Ён
навет расцьмяняўся, калі прыпомніў
пригоду Антона із сваім айчымам-ла-
тышом, якому за тое, што зьдзекваўся
над ім па смерці мацеры, адпоміці
ледзь не сымяротна. І дагуту перад
каждым жыхаром места стаіць таямні-
чысць: хто рабіў замах? Можа-б і Ладыга
ня ведаў пра ўсё гэта, але Антон
вельмі сібраваў зь ім і давраў яму ўсё,
што толькі думаў, і ўсё, што жадаў зра-
біць. Была на гэта прычына: Антон та-
ды залежкыў ад яго поўнасцю, бо ка-
лісці Ладыга краў цэльны пірагамі хлеб
і кавалкі сала ад мацеры, каб накар-
міць яго. А самае непазыўжэнне: Антон
паважалі ўсе. Яго так і клікалі — «чмут»
або «чума». А дзіўчата дык паважалі
больш, чым гэта можна выказаць сло-
вамі, бо: за двачасці калеяк ён кожнай
рэчы задачы і перапісваў лекцыі з
граматыкі.

Ува ўяве Ладыгі неадлучна стаіў вы-
гляд нядайна спатканага Антона ў за-
бруджанай кашулі, зь неаблоненым і
ўцягнутымі ў вабіччу шчокамі, абути-
га ў напалову растаптаныя барсыны. А
побач у памяці вымалываўся ягоны
выгляд, калі ён паклікай паглядзеў на
праздзелку з айчымам. Той, прыйшоўшы
з работы ўлетку, упадаў сядзець ка-
ля расчыненага акна, за якім расла вы-
сокая з густымі лісціямі ліпа. Якраз
таго дня, бацьку іхнага трэціягі не-

Я. Юхнавец

Якуб Колас

Янка Купала

УСПАМІНЫ

Ад Рэдактыра: У сувязі з 70-цігодзь-
дзем а дні нараджэння і 10-годзьдзем
смерці Янкі Купалы другі, побач з
ім найвялікшы беларускі нацыянальны
паста, Якуб Колас надрукаваў пад вы-
шэйшым загалоўкам свае ўспаміны аб
Янку Купале. Так як гэтыя ўспаміны
зэмшчычаюць некаторыя цікавыя мамен-
ты з жыцця ўторчасці вялікага пасты,
мы ўскарачаючы тэя месцы, дзе Колас,
змушаны агульна вязаючымі з Саве-
тскім звязам, аддае сваю прымусовую
дань Сталіну ў камуністычнай партыі.

* Янка Купала!

Два слова, простила беларускія сло-
вы, а колькі выклікаюць яны ў нашых
пачуцьцях, уяўленнях успаміну, пе-
ражыванні, звязанных з творчасцю,
з якім вобразам вялікага пасты!

Янка Купала!

Гэта блізкая дарагое для ўсіх
народаў, за чыё вызваленіе ад капітальнага
правы так горача й шчыгра змагаўся
паста-барацьбіт, пісьменнік беларускага
народу (што Купала ў власнай эма-
гії супраць нацыянальнага наволь-
ніцтва ў зынічнай вызваленіи
беларускага народу, гэтага, ясна, ня меў
магчымасці ў савецкіх умовах сказаць
Колас).

У позінью восень 1907 году я жыў у
Вільні і працаваў у рэдакцыі газеты
«Наши Ніва». Сярод вершаў, карэспан-
дэнцыяў і пісем, дасыланых рознымі
аўтарамі, трапіўся аднойчы й верш
Янкі Купалы. Пад вершам стаяў под-
піс «Янук Купала». Гэта імя было
майм першым літаратурным знаёствам
Янкам Купалам.

Першыя вершы Янкі Купалы былі
выяўлена песеннага ладу. Мне зараз цяж-
ка без справачнікаў прыгадаць першыя
вершы пасты. Адно запала мінё ў памяць
— пасыла кожнага радка аднаго з таких
вершаў ішла прыпейка: «Ух, я!» І гэты

наўтор вельмі аздабляў усю песню.

У НОВЫ СЪВЕТ

(З кнігі „Несіміротнасць”)

СЯРОД ЧАРОЎНЫХ НІЎ

Спаткаўся я з табой, вяслай і ўрачыстай,
сярод чароўных ніў. Лямбарды цвяцістай.
— Твая адзіная — ты цешыла зы мной:
пад вышніяй съветласцяй, над пышнасцяй зямной.

Я зь ёй, як ты, прыйшла спад неба — яснай сіні,
табой адсъпеванай, да йскрыпак Паганіні.

З вaloшкавых шнуроў, з пралескавых палян
прынеслі мы свой дар і ў песенны Міян.

Лунаў там наш — твой съпей — нязмоўкны голас
краю.
Зь ім сладкыя шляхі да зынічнага бяскраю:
да водаў буйных тых, якім ўсе плты
вядуть да берагоў, адкуль і мы, і ты.

1949.

У СЪВЕТЛЫ ДЗЕНЬ

У съветлы дзень Пятра — у дзень твайго анёла
цывілі — прыгадваеш? — лугуў шнуры вясле.
І песьцілі палі спацехі мройнай сны,
на мірг забыўшыся пра сполахі вайны.

Яна-ж, няўмольная, падкошала, таптала
вясласць пешчай-мрой. Цябе ў нязнанасць гнала.
Блакітныя ільны, мядзяныя жыты
усцяжкі пыталіся: — „Нас не пакінеш ты?” —

1949.

У СЪВЕТЛЫ ДЗЕНЬ

У новы съвет пад зорным небам новым
на хвалях дзён гады жыцця плылі.
І ветразі пад подыхам вясновым
спыніліся надвечар ля зямлі.

Пабачыў ты: над захадам барвовым
жаданыя съвілі на ўзышлі...

Запальвай іх хоць у душы прачуляй,
каб цемра-ноч навек не агарнула.

1951.

АЛЕСЬ САЛАВЕЙ

У НОВЫ СЪВЕТ

У новы съвет пад зорным небам новым
на хвалях дзён гады жыцця плылі.
І ветразі пад подыхам вясновым
спыніліся надвечар ля зямлі.

Пабачыў ты: над захадам барвовым
жаданыя съвілі на ўзышлі...

Запальвай іх хоць у душы прачуляй,
каб цемра-ноч навек не агарнула.

1951.

АЛЕСЬ САЛАВЕЙ

У НОВЫ СЪВЕТ

(Заканчэньне)

съпляючыся, пырнік,
густую лебяду і... жах мінаю я.

Усё шалее — жыць.

Зялёнам съмехам

ляшчэнікі заходзіцца, аж весела мінаць.

А ён... а ён ляжыць

на съцекі з шэрым вехцем.

Яшчэ адзін, каму вясна

не дацьвіла.

Глядзіць у сонца твар...

Чарнече кроў над вухам...

І вочы ўжо на лашаць неба, ні ляшчын.

На вуснах — мухі...

І паверыць цяжка,

што ўчора ліст чытаў ад маці

сын.

ТАК ПРОСТА

Дымяць руіны,

дым грызе

павекі й самі плачущы вочы.

Адно уzechай, балазе,

што дзень устаў па гэтай ночы.

Заліў хтось ходзішчы вадой,

скрэз шкла насыпана, як лёду.

І ўзыць стаіць натоўп —

кудой,

пашто ісці — не палагодзіць.

І ціха ўсё...

адно зьвініць

над папялішчам плач дзіцячы.

Відаць, кавалкам цагліны

дзіця дзе раніла, няйнайчай.

Іду... рассоўваю натоўп.

На грудзе цэглы чорнай — трое,

і штош, а можа навет хто

пад шэрай коўдраю старою.

Курэюць выкрантні лам'я,

Съязьмі людзкія вочы студзяць.

Трыё заходзіцца...

шумяць

як вераб'і на стрэшы людзі.

А реч — за ўсё ў жыцці праесціць,

Няма, папраўдзе, чым займацца:

Ратуючы з агню дзяцей,

на съмечы згарэла маці.

<div data-bbox="687 740 8

Апошняя магчымасьць выратаванья Азіі

(Заканчэнне)

муністычнай арміі ў ейным руху на Індакіт.

Сталін не папярэджае пра свае ўдары, але ясна, што ён мае на мэце захапы. Индакіт як найхутчый. Нядайна ён даручыў кітайскім камуністым пабудаваць чылунку ад Нанкінгу да граніцы Індакіта, пабудаваць тры араадромы і размызіць 250.000 войска ў прыгнічным поясе. Гэтаксама ён калісці прыгатавіў напад з бяспечнага кітайскага сховіща на Карю, і гэта дало яму магчымасьць адкінуць армію ЗН ад рагакі Ялу да 38-ай паралелі. Некалькі групу савецкіх зыншчальнікаў тыту МІГ-15 з нядайна пабудаваных араадромаў зыншчылы-б перастарэль французскі паветраны флот у Тонкіне. А інвазія 250.000 кітайскага войска, што, як і ў Карапі, называлася-б «добраахвотнікамі», лёгка зрабіла-б французскай арміі Дункерк.

Французы на могуць так узмоцніць сваю армію, каб перамагы Го-Чы-Міна, хіба што яны прывезьлі-б з Францыі пляц добрых бояздольных дышвізіў. Сяніння гэтыя дышвізі — гэта фігавы лісток, што часткава прыкрайвае баявую безбаронасць Заходній Эўропы, і французскі ўрад за слабы, каб адварыцца паслать іх у Індакіт.

Амерыканскі й брытанскі ўрады згадзіліся памагы французам і ветнамцам у выпадку нападу на іх кітайскіх камуністых. Амерыканскія морскія паветраныя сілы, звычайна, малі-б уратаваць сцугу. Але-ж было-б неразумным паслаць галоўную амерыканскую армію ў джунглі, балоты й рыжавыя плянтацыі Індакіта. Мясцовасць Індакіта ідэална напрыгодна да застасаваных амерыканскіх мханізаваных сродкаў вайны, як і для здароўя амерыканскіх жаўнеруа.

У сваеі краіне добра вышканены й умела кіраваны ветнамскі ваяк быспречна больш вартасны за белага, і апрача таго, патрабуе ў дзесяць разоў меней пастачальных запасаў, чымсыці амерыканец. Маладая ветнамская армія абіцца быць добрай, але ён не стае добра вытранаваных ахвіцраў. Падгатаваныя ахвіцрскага складу патрабуе часу. Сталін-ж як мае звычай адвалаць з намечанай ахвірай. Вось-ж параблема абароны Індакіта на вырашаная.

Сталін паслаге на Індакіт на толькі таго, што краіна гэта прадукце звычайна вельмі шмат рыху, але таму, што гэта вароты да Тайланду (Сыяму) і Малайі. Гэта апошняя дабывае каля 40% съветавай прадукцыі цынны і 40% съветавай вырабу гумы, даючы гэтым брытанцам найболей далаўраў. На канцовым пункце Малайі месцыца стратэгічны Сінгапур. А цераз вузкі праліў ад Сінгапуру — багатая нафта неспакойная Індіяныя.

У джунглях Малайі 5 000 узброеных кітайскіх камуністых-партызанў нішчыца плянтацый гумы й робяць удалы супраць 30-цісцячнаму брытанскому войску й 10-тысячнаму малайскім паліцыям. На кожнага узброенага стрэльбаю кітайскага камуністага ў джунглях ёсьць дзесяць на ўзброяніх, што рвуцца ў бой. Калі-б Сталін прыбліжыўся да іх тэртыарыяльна, захапіўшы Індакіт і вузкі хвост Тайланду, Малайя на дойга належыла-б да брытанцаў.

Сталін ахвотна прыбраў-бы да рук Тайланд за ягоны вугаль, цынну, залоза, мантам, вольфрам, атымоній і жывое серабро, не гаворачы ўжо пра ягоныя вялізарныя рыхавыя рэсурсы. Таіянен — шчасливы народ і, як пераважная балышына шчасливых народоў, зильянец народам не вялічыць. Яны не змаглі-б адбіць камуністычны напад.

Сталін можа напасці на Тайланд, які ў Індакіта, але з Бірмой, — у падночнай ейной часці, як і ў цэнтральнай, ужо і цяпер ёсьць шмат камуністых і ворагаў слабака сацыялістичнага ўраду гэтаі краіны. Піцьдзесят тысячай кітайскіх камуністычных «добраахвотнікаў» было-б досыць, каб уладу захапіць камуністы. Без дапамогі Індіі нельга заспечыць сталае абароны Бірмы.

▲ прэм'єр-міністар Нэру жадае падыжыцца на кітайскіх камуністых і трывамце сваю армію сканцэнтраваную супраць Пакістану — на адлегласці звыш 1 000 міляў. І лёта робіць, не зважаючы на то, што паўночная правінцыя Індіі Ассам, якая мяжуе з Бірмай, ужо цяпер зильянец населені камуністычні. Ен не бярэ пад увагу таго факту, што нядайныя выбары ў Індіі дали камуністым балышыну ў сумежнай мясцовасці Тріпуре. Каісі, калі ужо будзе позна, Нэру зразуме камуністичную загрозу для Індіі, але сяніння на ягону дапамогу нельга надзеіцца. Да супрацькамуністычнай аўд'янанія атэрвоў на Захаднім Пацыфіку належыць Філіпіны, Фармоза, Окінава й Японія. Сталіну на лёгкі даставіць збюро камуністычным сілам на астрахаво. Амерыканскі флот сільны і апераціўны. Але ёс-ж такі на Філіпінах, за якіх 20 міляў ад Малі, камуністыкі кіраваны партызаны грабіць, паляць, забіваюць. А калі ўшчэцца

сковай помачы ЗША, яна хутка апя-каў, што дапамаглі-б ім уратаваць Азію із камунізму, але цяпер там яма ні-

якіх баёвых сілаў, апрача кітайскай на-калі на мэе сывравіны з Азіі й не зыншчылі азіяцкімі рыхавікамі. Прыцягнілі сілаў з азіяцкімі рыхавікамі. Прыцягнілі сілаў з азіяцкімі рыхавікамі. Кітай робяць і цяпер камунізму заўяз-ся, але бязвіглідны супраціў. Мільёны сляпілі пабачылі, што іх абудырылі камуністычныя абіцанкамі. Чырвоныя рэ-жым у Кітай яшчэ на зусім усталіваўся, але дайце камуністам більш пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму

сіламі з незалежнымі ад яго паддэшні-
хосці паддэшніх пры ўладзе яшчэ 5 год у мірных умовах — і яны канчыльна алануюць Кітай і падпрада-
дуюць яго так, як Ресею. Сяніння-ж дэ-
сант кітайскіх нацыяналістых Фармозы ў Кітай мог-бы адрэзкі разъвірнуцца ў вельмі паважную аперацыю.

Каб заваяваць Азію, Сталін прыму-
сці выкарстоўвае надсыланыя яму